

Adriana Politaj

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wydział Ekonomii, Zarządzania i Turystyki
w Jeleniej Górze
Katedra Mikroekonomii
apolitaj@gmail.com

ROLA DOFINANSOWANIA WKŁADÓW DO SPÓŁDZIELNI SOCJALNYCH W PRZECIWDZIAŁANIU BEZROBOCIU

Streszczenie: W niniejszym opracowaniu autorka podjęła próbę określenia roli dofinansowania wkładu do spółdzielni socjalnej z Funduszu Pracy i Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych jako instrumentów przeciwdziałania bezrobociu. W toku badań autorka ustaliła, że sektor spółdzielni socjalnych w Polsce rozwija się bardzo dynamicznie. Otrzymywanie wsparcie ze środków ww. funduszy celowych nie jest istotnym stymulatorem wzrostu zainteresowania przystępowaniem do spółdzielni socjalnych przez osoby bezrobotne. Gdy porównuje się udział obu funduszy celowych w procesie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, widoczne jest nieco większe zainteresowanie dofinansowaniem ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych niż z Funduszu Pracy.

Słowa kluczowe: spółdzielnie socjalne, dofinansowanie wkładów do spółdzielni socjalnej, przeciwdziałanie bezrobociu.

Wprowadzenie

Rozwój gospodarczy i wysoka stopa życiowa nie obejmują całej populacji poszczególnych krajów. Zjawisko biedy i niedostatku nie jest tylko domeną krajów cechujących się niedorozwojem gospodarczym. Występuje również w krajach wysoko rozwiniętych, o wysokiej stopie dochodu na głowę mieszkańca. Praktycznie w każdym państwie występują grupy społeczne słabsze ekonomicznie i borykające się z problemem marginalizacji. Często jako źródło tego problemu wskazuje się bezrobocie.

Wykluczenie społeczne jest wielowymiarowym procesem społecznym charakteryzującym się niezdolnością społeczeństwa do zapewnienia równych szans każdemu mieszkańcowi do korzystania z rozwoju gospodarczego, społecznego i uczestniczenia w życiu kulturalnym [DeVaul, 2008, s. 74-75]. Z jednej strony wykluczenie społeczne jest związane z bezrobociem i brakiem materialnych zasobów. Z drugiej strony niskie dochody często wykluczają osoby z uczestnictwa w życiu społecznym, politycznym i kulturalnym. Ten aspekt wykluczenia jest podstawą izolacji i alienacji [Everling, 1997, s. 143-146].

Bezrobocie jest zasadniczą przyczyną wykluczenia społecznego, zwłaszcza w grupie długotrwale bezrobotnych [Gallie, 2004, s. 14-16]. Jednakże niekiedy bezrobocie może być też głównym bodźcem do działania. Wobec braku pracy i środków do życia osoby bezrobotne – zwłaszcza długotrwale – zmuszone są poszukiwać zatrudnienia na własną rękę. W przypadku, gdy osoba bezrobotna zaliczana jest do grup defaworyzowanych na rynku pracy, możliwości znalezienia zatrudnienia ograniczają się dość znacznie. W takich przypadkach jedną z możliwości znalezienia zatrudnienia i powrotu na rynek pracy jest przystąpienie do spółdzielni socjalnej. Tego typu podmioty ekonomii społecznej systematycznie zyskują na popularności. Obserwuje się dynamiczny rozwój tego sektora podmiotów gospodarki społecznej i coraz większy udział w przeciwdziałaniu bezrobociu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ekonomicznym w wielu krajach, w tym także i w Polsce.

Celem niniejszego opracowania jest próba ustalenia roli spółdzielni socjalnych w procesie przeciwdziałania bezrobociu przy ich współfinansowaniu ze środków finansowych Funduszu Pracy oraz Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przeznaczonych na dotacje na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej.

Na potrzeby niniejszego opracowania sformułowano następującą hipotezę badawczą: środki finansowe Funduszu Pracy i Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przekazywane osobom bezrobotnym na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej nie są efektywnym narzędziem przeciwdziałania bezrobociu.

Zakres czasowy obejmuje lata 2009-2014.

1. Spółdzielnia socjalna jako podmiot gospodarki społecznej

Termin gospodarka społeczna (używa się również określenia ekonomia społeczna) stosowany jest oficjalnie przez Generalną Dyрекcyję ds. Zatrudnienia

i Spraw Społecznych Komisji Europejskiej i tym samym w prawodawstwie Unii Europejskiej od 1989 r. [Westlund, 2003, s. 2-3] Pojęcie to dotyczy systemu przedsiębiorstw i organizacji oraz właściwych im uregulowań prawnych, mających na celu wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym [Herbst, 2008]. Obejmuje: stowarzyszenia, fundacje, spółdzielnie, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, zakłady aktywności zawodowej, warsztaty terapii zajęciowej oraz inne formy organizacyjne, które angażują się w życie społeczności lokalnej [Narski, 2001, s. 9-10].

Główną funkcją gospodarki społecznej jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu niektórych grup społecznych, takich jak: osoby długotrwale bezrobotne, bezdomni, uzależnieni oraz osoby niepełnosprawne. Gospodarka społeczna umożliwia m.in. tworzenie funkcjonalnej społeczności poprzez np. wzrost zaradności obywateli, ich świadomą partycypację społeczną, poprawę warunków i jakości ich życia [Głąbicka, 2010, s. 56] oraz wzmacnianie potencjału społeczności [Radlińska, 1961, s. 415].

Głównymi podmiotami gospodarki społecznej, w ramach których prowadzona jest reintegracja społeczna poprzez zatrudnienie, są spółdzielnie socjalne i zakłady aktywności zawodowej.

Spółdzielnie socjalne pojawiły się we Włoszech pod koniec lat siedemdziesiątych i przez wiele lat funkcjonowały na prawach regulujących ogólny ruch spółdzielczy i dopiero w 1991 r. uregulowano je prawnie jako odrębną formę przedsiębiorczości, poprzez wprowadzenie w życie ustawy z dnia 8 lipca 1991 r. nr 381 o spółdzielniach socjalnych [Legge 8 novembre 1991 Disciplina delle cooperative sociali].

We Włoszech działają dwa typy spółdzielni socjalnych. Typ A spółdzielni socjalnych zapewnia usługi w zakresie opieki zdrowotnej, socjalnej lub edukacyjnej. Spółdzielnie typu B działają na rzecz włączenia w rynek pracy osób ze środowisk dyskryminowanych. Do grup docelowych tych spółdzielni należą m.in.: osoby fizycznie lub umysłowo niepełnosprawne, uzależnione od alkoholu lub narkotyków. Organizacje te zajmują się również osobami mającymi problemy z prawem [Johnson i Spear, 2006].

Działające w Polsce spółdzielnie socjalne można porównać z włoskimi spółdzielniami typu B. Pierwotnie działały one na podstawie ogólnych ram prawnych regulujących ruch spółdzielczy, tj. na podstawie ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze [Ustawa Prawo spółdzielcze]. Regulacje prawne w prawie spółdzielczym dotyczące spółdzielni socjalnych, pojawiły się jednak dopiero

w 2003 r.¹, a odrębne uregulowania dotyczące tworzenia i działalności spółdzielni socjalnych w Polsce wprowadzono na mocy ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym [Ustawa o zatrudnieniu socjalnym], a także innych aktów w randze ustawy, m.in. w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy [Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy].

W przytoczonych aktach prawnych wskazywano na spółdzielnie socjalne jako na przedsiębiorstwa gospodarki społecznej i przypisano im główną rolę w procesie powrotu na rynek pracy osób bezrobotnych długotrwale.

Według stanu prawnego na koniec września 2015 r. spółdzielnia socjalna jest zrzeszeniem osób, w znacznie mierze zagrożonych wykluczeniem społecznym, które wspólnie, opierając się na osobistej pracy, prowadzą przedsiębiorstwo i realizują cele społeczne oraz reintegrację zawodową. Spółdzielnia socjalna jest osobą prawną w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny [Ustawa Kodeks cywilny] z momentem jej wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego jako przedsiębiorcy. Spółdzielnię socjalną mogą założyć i być jej członkami osoby bezrobotne, bezdomni, uzależnieni od alkoholu, narkotyków lub innych środków odurzających, chorzy psychicznie, jak również osoby niepełnosprawne. Założycielami spółdzielni, jak i jej członkami mogą być również organizacje pozarządowe lub jednostki samorządu terytorialnego, a także kościelne osoby prawne². Warunkiem jest, aby liczba tych osób nie stanowiła więcej niż 50% ogólnej liczby założycieli. Minimalna liczba założycieli to pięć osób fizycznych, a jeśli są to osoby prawne, to minimum dwie. Minimalna liczba członków to pięć osób, a maksymalna nie może przekroczyć 50³.

2. Spółdzielnie socjalne jako pracodawcy w latach 2009-2014

W praktyce spółdzielnie socjalne powstają i funkcjonują w znacznej mierze dzięki środkom publicznym przekazywanym w różnych formach oraz z różnych tytułów (najczęściej jako dotacje, pożyczki, granty). Środki te trafiają do spółdzielni przez dotacje udzielane ich członkom, jak również przez dofinansowanie

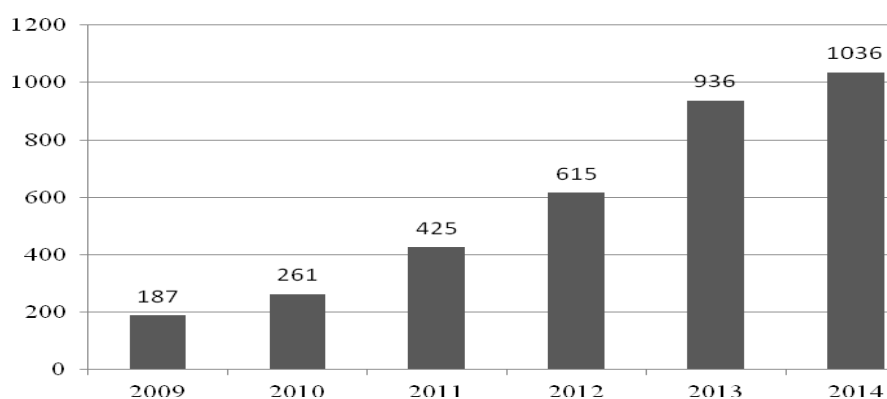
¹ Dz.U. 2003, nr 188, poz. 1848.

² Od 16 lipca 2009 r., tj. od momentu wprowadzenia w życie nowelizacji ustawy o spółdzielniach socjalnych (na mocy Ustawy z 7 maja 2009 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Dz.U. nr 91, poz. 742), samorzady nie mogły zakładać spółdzielni, stąd nie były zainteresowane wsparciem tej formy przedsiębiorczości, gdyż nie miały formalnej kontroli nad ich działalnością.

³ Z wyjątkiem spółdzielni socjalnych utworzonych z przekształcenia spółdzielni inwalidów. W tym przypadku nie istnieje górna granica liczby członków.

samych spółdzielni w momencie ich tworzenia i w trakcie ich działania [Politaj, 2011, s. 55].

W latach 2009-2014 obserwuje się systematyczny rozwój tego sektora przedsiębiorstw społecznych (rys. 1). W tym okresie ich liczba zwiększyła się prawie sześciokrotnie (z 187 w 2009 r. do 1066 w 2014 r.)⁴.

Rys. 1. Liczba spółdzielni socjalnych w Polsce w latach 2009-2014 (stan w końcu roku)

Źródło: [www 1].

Należy pamiętać jednak o tym, iż nie jest znana dokładna liczba aktywnych spółdzielni ani liczba zatrudnianych osób czy też członków spółdzielni.

Z danych uzyskanych przez autorkę niniejszego opracowania podczas wywiadu telefonicznego przeprowadzonego w maju 2015 r. (do badań wytypowano łącznie 196 spółdzielni spośród 1312 wykazanych w Krajowym Rejestrze Spółdzielni) w 144 spółdzielniach socjalnych, stanowiących ok. 11,5% ogółu wykazanych w Rejestrze tego typu podmiotów nowej ekonomii, było łącznie 869 członków. Średnio zatem na każdą spółdzielnię przypadało niewiele ponad 6 członków. W objętych badaniem spółdzielniach zatrudniano łącznie 119 osób (głównie bezrobotnych skierowanych z urzędów pracy i osoby niepełnosprawne). Należy zwrócić również uwagę, że znaczna część spółdzielni nie prowadziła żadnej działalności bądź odmówiła podania informacji (52 spośród 196 spółdzielni objętych badaniem, czyli blisko 27%).

⁴ Według stanu na 5 maja 2015 r. w Krajowym Rejestrze Spółdzielni zarejestrowanych było 1312 jednostek.

3. Dofinansowanie samozatrudnienia osób bezrobotnych i jego znaczenie dla przeciwdziałania bezrobociu i rozwoju sektora spółdzielni socjalnych

Jednym z najważniejszych problemów, z którymi borykają się spółdzielnie socjalne, jest pozyskanie źródeł finansowania ich działalności [Johnson i Spear, 2006, s. 5-6]. Dodatkowo sytuację pogarsza specyfika tego typu organizacji, polegająca na skupianiu osób w zasadzie pozbawionych jakichkolwiek dochodów i zdolności kredytowej. Wobec małej konkurencyjności tego sektora przedsiębiorstw na rynku konieczne było stworzenie możliwości pozyskania źródeł finansowania ze środków publicznych na preferencyjnych warunkach.

Ustawodawca w Polsce stworzył różne możliwości pozyskania środków przez spółdzielnie socjalne (w postaci pomocy bezpośredniej – transferu środków finansowych oraz w sposób pośredni – poprzez ulgi i preferencje w różnego typu daninach publicznych). Beneficjentem takiej pomocy może być sama spółdzielnia, jak też jej członkowie [Bulka, Okraszewska i Kwiatkowski, 2008, s. 26].

Spółdzielnia jako podmiot gospodarczy może być zasilana finansowo poprzez:

- 1) Zwolnienie z opłat za wpis do Krajowego Rejestru Sądowego oraz ogłoszenie tego wpisu w Monitorze Sądowym i Gospodarczym. Zwolnienie od uiszczania opłat od wniosków za kolejne wpisy w rejestrze.
- 2) Zwolnienie z podatku dochodowego dochodów spółdzielni przeznaczonych na społeczną i zawodową reintegrację jej członków.
- 3) Refundację ze środków Funduszu Pracy lub Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych⁵ spółdzielni socjalnej kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy dla skierowanego z urzędu pracy bezrobotnego.
- 4) Refundację składek na ubezpieczenie społeczne z Funduszu Pracy lub Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.
- 5) Dotację projektów związanych z rozwojem ekonomii społecznej z Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich.
- 6) Dofinansowanie do oprocentowania kredytów bankowych zaciągniętych przez spółdzielnię socjalną na cele związane z rehabilitacją zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych przyznawane z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.
- 7) 1% podatku przekazywanego przez osoby fizyczne w przypadku uzyskania statusu organizacji pożytku publicznego.

⁵ Pomoc finansowa z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych dotyczy wyłącznie sytuacji, gdy członkami lub pracownikami spółdzielni są osoby niepełnosprawne posiadające ważne orzeczenie o niepełnosprawności.

Każdy członek spółdzielni (w tym kandydat) może uzyskać wsparcie finansowe, które faktycznie trafia do spółdzielni socjalnej poprzez:

- 1) Jednorazowe środki z Funduszu Pracy lub Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej.
- 2) Dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Społecznego wniesienia wkładu do spółdzielni socjalnej w ramach realizacji projektów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w Działaniu 6.2. Wsparcia finansowego osób fizycznych zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej (zakładanie lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej).
- 3) Dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Społecznego Wsparcie pomostowe wypłacane do 12 miesięcy dla osób bezrobotnych z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 6.2. Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia (w ramach spółdzielni socjalnej).

W ramach aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy przekazywane są dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Źródłem finansowania są środki Funduszu Pracy (FP)⁶, a w przypadku, gdy dotyczy to osób niepełnosprawnych, środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON)⁷.

W latach 2009-2014 wydatki Funduszu Pracy na założenie własnej firmy (w tym na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej) wyniosły łącznie prawie 5 452 469 tys. zł. (tabela 1) Dzięki tym środkom finansowym zatrudnienie znalazło co najmniej 301 655 osób bezrobotnych⁸. Zatem średnia dotacja na samozatrudnienie wahała się od 16 do prawie 20 tys. zł. Zdecydowanie mniejsze jednostkowe kwoty FP przeznaczal na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej. Osoba bezrobotna, która przystępowała do spółdzielni jako jej założyciel, otrzymywała dofinansowanie do kwoty odpowiadającej czterokrotności prze-

⁶ Dofinansowanie z FP realizowane jest na podstawie warunków prawnych zawartych w Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17.02.2010 r. w sprawie przyznawania bezrobotnemu środków na podjęcie działalności na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych (Dz.U. 2010, nr 30, poz. 155). Wysokość dotacji wynosi odpowiednio dla członka założyciela czterokrotność przeciętnego wynagrodzenia podawanego dla celów emerytalno-rentowych przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, dla członka przystępującego do istniejącej spółdzielni trzykrotność takiego przeciętnego wynagrodzenia.

⁷ Dofinansowanie z PFRON jest prowadzone na podstawie Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17.10.2007 r. sprawie przyznania osobie niepełnosprawnej środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej (Dz.U. 2007, nr 194, poz. 1403). Zgodnie z zawartymi tam przepisami istnieje możliwość przyznania środków na wniesienie wkładu do wysokości 15-krotnego przeciętnego wynagrodzenia podawanego dla celów emerytalno-rentowych.

⁸ Istnieją przykłady, że osoba, która uzyskała dotację z FP na założenie własnej firmy, stawała się pracodawcą.

ciętnego miesięcznego wynagrodzenia, a jeżeli przystępowała do już istniejącej spółdzielni, kwota ta nie mogła być większa niż równowartość trzykrotnego przeciętnego wynagrodzenia.

Tabela 1. Wydatki z Funduszu Pracy na dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej przez osoby bezrobotne w Polsce w latach 2009-2014

Wyszczególnienie	Lata					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba bezrobotnych w tys. osób	1892,7	1954,7	1982,7	2136,8	2157,9	1825,2
Odpływ z bezrobocia z tytułu podjęcia działalności gospodarczej	63 964	77 017	26 108	39 410	45 157	49 999
Dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej z Funduszu Pracy (w tys. zł)	1 093 887	1 389 124	419 865	686 038	880 191	983 364
Średnia kwota dotacji (w tys. zł)	17,1	18,0	16,0	17,4	19,5	19,7

Źródło: MPiPS [2015].

Wskutek takich ograniczeń kwotowych przeciętne dofinansowanie wkładu do spółdzielni socjalnej wyniosło w latach 2009-2014 od niespełna 11 tys. zł do niewiele ponad 13,5 tys. zł. (tabela 2).

Tabela 2. Wydatki z Funduszu Pracy na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej w Polsce w latach 2009-2014

Wyszczególnienie	Lata					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Dofinansowanie wniesienia wkładu do spółdzielni socjalnej (w zł)	839 800	2 135 900	819 600	1 759 300	1 423 100	1 812 332
Liczba dofinansowań	77	189	75	140	105	133
Średnie dofinansowanie (w zł)	10 906	11 301	10 928	12 566	13 553	13 627

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: MPiPS [2015].

Przeciętnie zatem zatrudnienie w spółdzielni socjalnej było tańsze od rozpoczęcia działalności gospodarczej o ok. 6 tys. zł. Należy zwrócić uwagę na fakt, iż osoby bezrobotne, które podjęły się przystąpienia do spółdzielni socjalnej przy współfinansowaniu FP, stanowiły margines na tle osób bezrobotnych, które rozpoczęły działalność na własną rękę, próbując wyjść z bezrobocia. W latach 2009-2014 łącznie z tej formy aktywizacji zawodowej skorzystało 719 osób, co stanowiło ok. 2 promili wszystkich osób bezrobotnych, które wyszły

z bezrobocia dzięki samozatrudnieniu przy współfinansowaniu ze środków Funduszu Pracy.

Nieco inaczej przedstawiała się sytuacja w przypadku bezrobotnych osób niepełnosprawnych. Dofinansowanie wniesienia wkładu do spółdzielni socjalnej ze środków PFRON i dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej było kwotowo podobne i mogło sięgać piętnastokrotności przeciętnego wynagrodzenia. W praktyce średnie dofinansowanie było znacznie niższe niż ustawowo dopuszczalne (tabela 3).

Tabela 3. Dotacja ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej w Polsce w latach 2009-2014

Wyszczególnienie	Lata					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kwota dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej i wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej (w tys. zł)	34 408	29 749	24 743	38 539	21 757	23 173
Liczba dofinansowań	1338	1080	973	1222	713	711
Średnia kwota dofinansowania (w tys. zł)	25,8	27,5	25,4	31,5	30,5	32,6
Kwota dofinansowania wkładu do spółdzielni socjalnej (w tys. zł)	106,0	465,9	435,7	107,7	548,6	430,0
Liczba dofinansowań	3	16	17	44	20	19
Średnia kwota dofinansowania (w tys. zł)	35,3	29,1	25,6	24,5	27,4	22,6

Źródło: [www 2].

Należy podkreślić, że pomimo podobnych kwot wsparcia udzielanego z PFRON na rozpoczęcie działalności i wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej, zainteresowanie tą drugą formą aktywizacji zawodowej było bardzo niskie. W 2009 r. na 1338 dofinansowań z tego Funduszu udzielonych na samozatrudnienie jedynie 3 dofinansowania skierowano na założenie lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej. W kolejnych latach te relacje były lepsze, lecz nie na tyle, aby uznać przystępowanie bezrobotnych osób niepełnosprawnych do spółdzielni socjalnej za istotną formę wyjścia z bezrobocia tych osób. Łącznie bowiem w latach 2009-2014 z tej formy aktywizacji zawodowej i integracji społecznej skorzystało 119 bezrobotnych osób niepełnosprawnych, czyli niecałe 2% ogółu osób niepełnosprawnych, które podjęły działalność gospodarczą lub przystąpiły do spółdzielni socjalnej przy współfinansowaniu ze środków PFRON.

Podsumowanie

Sektor spółdzielni socjalnych w Polsce, podobnie jak i w innych krajach, cechuje się dynamicznym rozwojem. W przypadku Polski ich dynamika wzrostu w latach 2009-2014 sięgnęła prawie 600%.

Na podstawie przeprowadzonego wywiadu telefonicznego i dostępnych danych statystycznych autorka stwierdza, że znaczna liczba spółdzielni nie prowadzi faktycznie żadnej działalności, a wpisy w rejestrze dotyczące władz i sytuacji ekonomicznej niektórych spółdzielni są nieaktualne. W większości skupiają one ok. sześciu członków i zatrudniają przeciętnie jedną osobę. W spółdzielniach obserwuje się dość dużą płynność członków i pracowników.

Istotnym problemem spółdzielni jest pozyskanie źródeł finansowania. Stworzone przepisy ustawowe, dające tym podmiotom gospodarki społecznej pewne możliwości uzyskania preferencyjnych źródeł finansowania, w praktyce rzadko są wykorzystywane z powodów formalnych. Spółdzielnie mogą ubiegać się o preferencyjne dofinansowania ze środków publicznych, jeżeli mają już za sobą przynajmniej kilka lat funkcjonowania i doświadczenie w ich pozyskiwaniu. Jak podkreślają prowadzący spółdzielnie socjalne, preferencyjne traktowanie tych podmiotów w przypadku przystępowania przez nie do przetargów na realizację zadań na rzecz instytucji publicznych to mit. Spółdzielnie socjalne ciągle traktowane są z dystansem przez kontrahentów i nieufnością przez instytucje finansowe.

Pomimo funkcjonowania od kilkunastu lat przepisów regulujących zasady dofinansowania zatrudnienia w spółdzielniach bądź przystępowania do tych podmiotów gospodarki społecznej na zasadzie członkostwa osób bezrobotnych, liczba takich osób jest relatywnie niewielka. Częściej z grona bezrobotnych do spółdzielni socjalnych trafiają bezrobotne osoby niepełnosprawne niż pełnosprawne. Z pewnością wpływ na to ma zdecydowanie większe dofinansowanie osób niepełnosprawnych z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych niż osób bez niepełnosprawności z Funduszu Pracy. W latach 2009-2014 z Funduszu Pracy spółdzielnie socjalne pozyskały tą drogą łącznie prawie 8,8 mln zł, a skorzystało z tej formy aktywizacji łącznie 719 osób bezrobotnych. Przeciętny koszt dofinansowania przystąpienia do spółdzielni wyniósł zatem 12,2 tys. zł. W tym samym okresie z dofinansowania rozpoczęcia działalności gospodarczej na własny rachunek ze środków tego Funduszu skorzystało ponad 300 tys. osób.

Bezrobotne osoby niepełnosprawne relatywnie częściej niż bezrobotne osoby pełnosprawne korzystały z dofinansowania wkładów do spółdzielni socjalnych.

Jeśli chodzi o osoby niepełnosprawne, które otrzymały dofinansowanie z PFRON, w latach 2009-2014 skorzystało z tej formy aktywizacji zawodowej łącznie 119 osób, czyli ponad sześciokrotnie mniej niż osób pełnosprawnych, lecz biorąc pod uwagę fakt, iż łącznie z bezrobocia wyszło dzięki dofinansowaniu samozatrudnienia ze środków tego Funduszu niewiele ponad 6 tys. osób, ich odsetek w tej grupie wynosił prawie 2% (w przypadku osób pełnosprawnych dziesięciokrotnie mniej).

Biorąc powyższe pod uwagę można stwierdzić, że dynamiczny rozwój sektora spółdzielni socjalnych nie powoduje adekwatnej absorpcji osób bezrobotnych. Brak odpowiedniej pomocy w zakresie doradztwa biznesowego i trudności w pozyskaniu tzw. ekspertów (osób posiadających praktykę i wiedzę biznesową) stawiają wiele z tych spółdzielni z góry na straconej pozycji. Przyznane spółdzielniom preferencje i możliwości pozyskania publicznych źródeł finansowania nie są w pełni wykorzystywane, często wskutek braku umiejętności aplikowania o te środki lub ze względu na braki formalne. Należy również rozważyć w przyszłości przeprowadzenie zmian w przepisach regulujących funkcjonowanie tego typu podmiotów gospodarki społecznej w zakresie możliwości dokonywania podziału nadwyżki wypracowanych środków pośród członków spółdzielni zamiast obowiązkowego przeznaczania ich na działania integracyjne. Tego typu motywacja finansowa może zwiększyć zainteresowanie członkostwem w spółdzielniach osób z doświadczeniem w biznesie i poprawić konkurencyjność tych podmiotów na rynku.

W świetle przeprowadzonych badań i studiów literaturowych częściowo potwierdzono postawioną we wstępie hipotezę badawczą.

Literatura

- Bulka A., Okraszewska A., Kwiatkowski J. (2008), *Spółdzielnia socjalna krok po kroku. Poradnik dla osób, które chcą założyć spółdzielnię socjalną*, FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji w Krakowie.
- DeVaul M. (2008), *People at Work Life, Power, and Social Inclusion in the New Economy*, New York University Press, New York.
- Everling C. (1997), *Social Economy. The Logic of Capitalist Development*, Routledge, London.

- Gallie D. (2004), *Resisting Marginalization: Unemployment Experience and Social Policy in the European Union*, Oxford University Press, London.
- Głąbicka K. (2010), *Ekonomia społeczna – wyzwania dla instytucji pomocy społecznej*, Wydawnictwo MCPS, Warszawa.
- Johnson T., Spear R. (2006), *Social Enterprise. International Literature Review*, GHK, London.
- Legge 8 novembre 1991, n. 381, Disciplina delle cooperative sociali. Pubblicata nella Gazz. Uff. 3 dicembre 1991, n. 283.
- MPiPS (2015), *Efektywność podstawowych form promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej bezrobotnych finansowanych z Funduszu Pracy w latach 2009-2014*, Warszawa.
- Narski Z. (2001), *Ekonomia społeczna. Zarys popularny*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Politaj A. (2011), *Sposoby dofinansowania spółdzielni socjalnych w Polsce ze środków publicznych*, VII Międzynarodowa Konferencja Naukowa pn. Uwarunkowania Rynkowe Rozwoju Mikro i Małych Przedsiębiorstw „Mikrofirma 2011”, Międzyzdroje.
- Radlińska H. (1961), *Pedagogika społeczna*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław.
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17.10.2007 r. w sprawie przyznania osobie niepełnosprawnej środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej. Dz.U. 2007, nr 194, poz. 1403.
- Ustawa z dnia 16 września 1982 r. prawo spółdzielcze. Dz.U. 1982, nr 30, poz. 210. Tekst jednolity: Dz.U. 1995, nr 54, poz. 288.
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym. Dz.U. 2003, nr 122, poz. 1143 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Dz.U. 2004, nr 99, poz. 1001 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny. Dz.U. 1964, nr 16, poz. 93 z późn. zm.
- Westlund H. (2003), *Social Economy and Employment – The Case of Sweden*, „Review of Social Economy”, Vol. 61, No 2.
- [www 1] Krajowy Rejestr Sądowy, <http://krs.ms.gov.pl/login.aspx?ReturnUrl=%2fDefault.aspx>.
- [www 2] Badania i Analizy PFRON, http://www.pfron.org.pl/portal/pl/70/77/Badania_i_analazy_PFRON.html (dostęp: 2.09.2015).

**THE ROLE OF FUNDING GRANTS TO SOCIAL COOPERATIVES
IN COUNTERACTION UNEMPLOYMENT**

Summary: In this paper, the authoress has attempted to determine the role of financing to contribute to the social cooperative from the Labour Fund and the State Fund for Rehabilitation of Disabled Persons as instruments against unemployment. In this study, the author found that social cooperatives sector in Poland is growing very rapidly. Receiving support from the above funds are not an important stimulator of the growth of interest in joining cooperatives by the unemployed. Comparing the share of both funds earmarked in the process of activation of the unemployed is seen slightly more interest subsidized by the State Fund for Rehabilitation of Disabled Persons, than from the Labour Fund.

Keywords: social cooperatives, funding contributions to a social cooperative, counter-acting unemployment.